

Jumalateenistus Nõos R, 26.12.25 kl 11, II jõulupüha
Lektsioonid: 2Aj 24:18–21; Lk 12:8–12
Jutlus: Ap 6:8,11–15;7:51–60
Laulud: 27 (1–4); 366 (1–3, 4); 239 (1–3); 31A (1–5)

Aga Stefanos, täis armu ja väge, tegi imetegusid ja suuri tunnustähti rahva seas. Siis nad kihutasid üles mehi ütlema: „Me oleme kuulnud teda rääkivat teotussõnu Moosese ja Jumala vastu.” Nad ässitasid rahvast ja vanemaid ja kirjatundjaid ning tulid, võtsid Stefanose kinni ja viisid ta Suurkohtu ette. Nad seadsid sinna ka valetunnistajaid, kes ütlesid: „See inimene ei lakka rääkimast sõnu püha paiga ja Seaduse vastu. Me oleme kuulnud teda ütlevat, et see Jeesus Naatsaretlane hävitab selle koha ja muudab kombed, mis Mooses meile on pärandanud.” Ja kui kõik Suurkohtus istujad teda ainiti vaatasid, nägid nad tema palge olevat otsekui ingli palge. [Aga Stefanos ütles:] Te kangekaelsed ja ümberlõikamatud südamed ja kõrvadelt! Teie panete alati vastu Pühale Vaimule, nii nagu teie isad, nõnda teete teiegi. Keda prohvetitest teie isad ei ole taga kiusanud? Ja nad on tapnud need, kes kuulutasid ette selle Õige tulemist, kelle reetjaiks ja mõrtsukaiks nüüd olete saanud teie, kes te saite Seaduse inglite antud korralduse kaudu, ent ei ole seda pidanud.” Aga kui nad seda kuulsid, lõikas see neil südamesse ja nad kiristasid hambaid. Stefanos aga, täis Püha Vaimu, vaatas ainiti taevasse ja nägi Jumala kirkust ning Jeesust seisvas Jumala paremal käel ja ütles: „Ennäe, ma näen taevaid avanevat ja Inimese Poja seisvat Jumala paremal käel.” Selle peale nad karjusid valju häälega ja oma kõrvu kinni hoides sööstis nagu üks mees tema kallale ja kihutasid ta linnast välja ning viskasid teda kividega. Ja tunnistajad panid oma rõivad maha ühe noormehe jalgade ette, keda kutsuti Sauluseks, ja nad viskasid kividega Stefanost, kes valjusti hüüdis: „Issand Jeesus, võta mu vaim vastu!” Ja ta laskus põlvili ning hüüdis suure häälega: „Issand, ära pane seda neile patuks!” Ja kui ta seda oli öelnud, uinus ta.

Täna, II jõulupühal meenutatakse meie kirikutes esimärter Stefanost, rahvakeeles on see päev tuntud ka tehvanipäevana. Stefanos tähendab kreeka keeles võidupärja või krooni ja kristluses on nimetatud oma tunnistatava usu pärast kannatanud inimeste märtrisurma „kroonimiseks“.

Ehkki etteloetud kirjakoht Ap 7 pt-st andis juba iseenesest päris hea ülevaate Stefanose märtriteost, ütlen veel paar sõna selle tutvustuseks.

Stefanos oli Ap teatel kreekakeelne juut, kes seati Jeesuse jüngrite poolt ametisse diakonina. Nimelt tekkisid algkoguduses väiksed pinged seetõttu, et kreekakeelsed juudid nurisesid heebrea keelt kõnelevate vastu, et igapäevases abiandmises ei hoolita kreekakeelsetest leskedest niipalju kui heebreakeelsetest. Seejärel seadsid kaksteist jüngrit enda kõrval ametisse seitse diakonit, kes pidid hakkama tegelema pigem sotsiaaltööga, jüngrid aga said keskenduda palvetamisele ja sõna teenimisele. Stefanos oligi siis üks neist seitsmest diakonist.

Siis aga on öeldud, nagu kuulsime, et Stefanos sai rahva hulgas tuntuks imetegude ja tunnustähtedega, sest ta oli täis armu ja väge. Mõnedele sünagoogijuutidele see aga ei meeldinud ja nad kaebasid Stefanose peale juutide Suurkohtu ees, et Stefanos rääkivat teotussõnu Mooseses ja Jumala vastu. Stefanos toodigi Suurkohtu ette, kuid ta pidas seal nii sütitava kaitsekõne, milles omakorda süüdistas õigeusklikke juute ja nende esivanemaid Jumala Pühale Vaimule vastupanemises ja jumalameeste kiusamises. Muidugi pälvis ta sellega juutide raevu ja ta otsustati kividega surnuks visata.

Stefanost kividega surnuks visates toimisid juudid enda arvates Mooseses käsu kohaselt. Nimelt sätestab 5Ms 17:2–5: „Kui su keskel mõnes su väravaist, mis Issand, su Jumal, sulle annab, leitakse mees või naine, kes teeb, mis kuri on Issanda, su Jumala silmis, rikkudes tema lepingut, kes läheb ja teenib teisi jumalaid ja kummardab neid, päikest või kuud või kõiki taevavägesid, mida ma olen keelanud, ja sellest teatatakse sinule ja sa kuuled seda, siis kuula hästi järele, ja vaata, kui see on tõsi, asi on kindel, seesugust jõledust on Iisraelis tehtud, siis vii see mees või naine, kes seda kurja on teinud, välja oma väravate ette, olgu see mees või naine, ja ta visatagu kividega surnuks!”

Seega olid juudid kindlad, et Stefanos teeb oma evangeelse tööga seda, mis on Issanda silmis kuri ja teenib mitte Issandat, vaid teisi vägesid, mida Issand on juutidel keelanud teenida. Stefanos jääb aga

kindlaks oma usule ja sureb esimese algkoguduse liikmena tagakiusamise tõttu oma usuliste veendumuste pärast.

Nagu näeme, tekib siin konflikt kahe maailmavaate või usulise veendumuse vahel. Sellised konfliktid on inimeste vahel tuntud algusest peale. Kas polnud samasugune konflikt ka Aadama ja Eeva poegade Kaini ja Aabeli vahel? Mõlemad austasid Jumalat omal viisil, kuid Jumal eelistas ühte teisele ja kohe oligi tüli käes.

Ka Stefanos ja tema kaasaegsed juudid austasid mõlemad omal kombel Jumalat. Ent kui juudid nägid, et Jumal teeb Stefanose läbi imetegusid ja suuri tunnustähti, siis nad vihastusid. Kui nii mõelda, siis lisandub maailmavaatele või usulisele veendumusele ju ka inimlik kadedus: mina teen kõike õigesti, kuid hästi läheb hoopis teisel!

Ka tänapäeva maailmas on väga tavalised sellised konfliktid, mille aluseks on ühelt poolt maailmavaate või usuline veendumus, teiselt poolt aga n-ö inimlik faktor, kadedus või solvumine. Kui saab üldse nii väljenduda, siis lihtsam on nende konfliktide puhul, kus on tegemist erinevate religioonidega: seal on vähemalt selge, et ühe poole religioossed põhimõtted ei luba nõustuda teise poole religioossete põhimõtetega.

Selline konflikt on nt islamimaailma ja kristlaste vahel, mis on maailmas tõsisemaks muutunud pärast radikaalse islamistliku organisatsiooni al-Qaida 2001. aasta terrorirünnakuid USA-s. Ent aktuaalsemgi on ju praegu jälle lahvatanud vastasseis Iisraeli ja araabiamaailma vahel seoses Iisraeli ja Hamasi konfliktiga Palestiinas Gazas. Neil mõlemal juhul on aga üsna selge see, mille tõttu konflikt on tekkinud: esiplaanil on tõepoolest maailmavaatelised ja usuliste veendumuste erinevused.

Segasem lugu on aga kristlaste vaheliste konfliktidega, mida tunneme nii ajaloost kui näeme ka tänapäeval – kohe tuleb meelde Venemaa agressioon Ukraina vastu. Ma ei oska analüüsida Venemaa ja Ukraina kristlaskonna usku ja Jumala tahte täitmist, kuid ajalooliselt on ju tegu pikkade traditsioonidega kristlike maadega. Nagu teada, leviski kristlus ju praegusele Venemaale just Ukrainast, kui Kiievi-Vene suurvürst Vladimir võttis 988 Bütsantsist vastu õigeusu ja kuulutas selle riigiusuks, mis pani aluse Vene Õigeusu Kirikule ja viis kristluse levikule slaavi maades.

Küllap on ka selles vastasseisus suur osa poliitikal ja riigijuhtide emotsionaalsel aspektil, kui vähemalt väliselt on nt Venemaa ju kogu aeg rõhutanud n-ö püha sõja narratiivi. Ent miks peavad siis püha sõda omavahel kristlased?

Eesti tuntumaid religioonipsühholooge Tõnu Lehtsaar toob oma uues raamatus „Püha tüli” (Kõrgem Usuteaduslik Seminar, 2025, lk 148–151) välja piibellikke põhimõtteid konflikti lahendamiseks: taotle rahu ja lepitust; kõik teod olgu tehtud vaid Jumala austamiseks; taotle ühtsust Kristuse koguduses; ole valmis andestama; arvesta teise osapoole vajaduste ja huvidega; väldi kättemaksu ja anna kohtumõistmine Jumalale; palveta kriiside lahenemise pärast. Kõigi nimetatud põhimõtete puhul toob emeriitprofessor Lehtsaar välja ka vastavad piiblikohad.

Kas eelnimetatud Venemaa sõda Ukraina vastu saaks niimoodi lõpetada? Usun küll, kui ainult neid põhimõtteid järgiksid need, kes sõjategevuse üle otsustavad. Küllap öeldakse mulle sellise jutu peale, et poliitikas käivad asjad teisiti. Siiski tasub mõelda Jeesuse sõnadele Mt 5:9: „Õndsad on rahutegijad, sest neid hüütakse Jumala lasteks.”

Veel tasub aga mõelda ka Jeesuse sõnade peale Jh 14:6: „Mina olen tee ja tõde ja elu. Ükski ei saa minna Isa juurde muidu kui minu kaudu.” Võib-olla tundub meie tänases liberaalses õhtumaises ühiskonnas, et tõesid on palju ja ühte ainumaksvat tõde pole olemas. Siiski usume kristlastena, et Tõde on üks, Jeesus Kristus.

Ja siit jõuame tagasi oma tänase pühapäeva teema, märterluse juurde. Stefanos on kristliku kiriku esimärter, kes pidi surema seetõttu, et ta ei näinud muud võimalust kui kuulutada tõde, isegi kui see maksis talle elu. Tõepoolest, tõde tuleb taotleda iga hinna eest. Kristlaste Tõde on Jeesus Kristus ja Teda salata ei saa.

Mulle tuleb ikka meelde üks TÜ õpingute ajal kirikuloo loengus kuulnud seik, kuidas esimestel sajanditel kristlaste tagakiusamise ajal ütles üks vana kristlane, kui teda sunniti oma usust lahti ütleva, umbes nii: Kristus pole mind ialgi alt vedanud, miks peaksin siis mina teda alt vedama?

Jah, nii see on! Kuid kas siis tõe eest seismine ei toogi paratamatult kaasa konflikti? Ei, kui tõe all

mõistetakse Jeesus Kristust. Sest kas ei ütle ta Jh 13:34: „Ma annan teile uue käsu: armastage üksteist! Nõnda nagu mina teid olen armastanud, armastage teiegi üksteist!”? Ja apostel Paulus ütleb Rm 13:10: „Armastus ei tee ligimesele kurja. Nii on armastus Seaduse täitmine.”

Ka esimärter Stefanos kasutas ühte põhimõtet, mida emeritprofessor Lehtsaar piibellikuna välja toob: palveta! Ütles ta ju enne oma vägivaldset surma „Issand, ära pane seda neile patuks!” Nii sai Jumala armastus ikkagi konfliktist võitu, ehkki ühe poole elu hinnaga. Ent ka Jumal on ju selle armastuse nimel Jeesus Kristuse ristsurmas meie kõigi eest oma elu andnud!

Aamen.